

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

MICHAEL GEORGE FRANCIS VENTRIS

(12 'Ιουλίου 1922 — 6 Σεπτεμβρίου 1956)

Ἐαδόμενον καὶ λίαν ἐπώδυνον πλήγμα ὑπέστη ἡ καθόλου φιλολο-
γική καὶ ἀρχαιολογική ἐπιστήμη μετὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ ἤδη
ἀνὰ τὴν Ὑφήλιον γνωστοῦ παρὰ τὴν νεαρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν Ἕλλητος
ἐπιστήμονος Μιχαὴλ Βέντρις, ἐπελθόντος τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1956
ἐν Ἑλλάδι κατόπιν αὐτοκινητιστικοῦ δυστυχήματος καί, ὡς εἰκός, με-
γάλη ὑπῆρξεν ἡ συγκίνησις τοῦ ἐ-
πιστημονικοῦ κόσμου διὰ τὴν φοβε-
ρὰν ἀπώλειαν. Πάντες ἐγνώριζον
ὅτι ὁ ἐκλιπὼν εἰς τὸ σύντομον διά-
στημα τῆς ζωῆς του ἔδωκεν ἐξόχως
πολλὰ καὶ ὅτι παρ' αὐτοῦ ἀνεμένον-
το ἀπείρως περισσότερα διὰ τὸ μέλ-
λον. Ποία βάσκανος μοῖρα ἠθέλη-
σε νὰ διακόψῃ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς
του ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος
ἔλυεν ἐπιτυχῶς τὸ αἴνιγμα τῆς μυ-
στηριώδους Σφιγγὸς καὶ ἤνοιγε τὸν
δρόμον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κρη-
τομυκηναϊκῶν πινακίδων γραφῆς ;
Διότι κατὰ γενικὴν ἀναγνώρισιν ὁ
μεγαλοφυῆς ἐρασιτέχνης εἰς τὴν φι-
λολογοῦσαν ἀρχαιολογίαν—ἦτο ἀρ-
χιτέκτων τὸ ἐπάγγελμα— ἐπέτυχεν ὅ,τι ἄλλοι εἰδικοί καὶ ἐξαιρέτως μο-
χθήσαντες ματαίως ἐζήτησαν νὰ ἐπιτύχουν : ἐπροχώρησε λίαν σημαν-
τικῶς εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀποκρυπτογραφήσεως τῆς
κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς, ἀκολουθήσας μέθοδον ἀπολύτως θετικὴν
καὶ εἰς ἄκρον ἐπιστημονικὴν. Καὶ οἱ εἰσέτι ἀμφιβάλλοντες ἐπὶ τοῦ τε-
λικοῦ ἐπιτεύγματος ἀναγνωρίζουν ὅτι ὁ Β. ὑπῆρξεν ὁ μεθοδικώτερον
χρησιμοποιήσας τὰ στοιχεῖα, τὰ ὅποια θὰ ἠδύναντο νὰ φέρουν πρὸς τὴν
λύσιν τοῦ δυσχερεστάτου προβλήματος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνεμένετο ἡ
διαφώτισις τῆς εὐρωπαϊκῆς προϊστορίας.

Michael G. F. Ventris

ἘΟ Μιχαὴλ Βέντρις ἐγεννήθη τὸ 1922 καὶ ἀνετράφη ἐν Stowe τῆς
Ἑλλάδος. Ἐξεδήλωσε καταπληκτικὸν καὶ ὄλως πρῶτον ἐνδιαφέρον

διὰ τὰς ὀλίγον γνωστὰς γλώσσας καὶ τὰς μυστηριώδεις γραφάς, ἐνῶ ἦτο μόλις 10 ἐτῶν καὶ ἐφοίτα εἰς σχολεῖον τῆς Gsstadt ἐν Ἑλβετία. Ὄταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἰδιαιτέραν αἴσθησιν ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν μία διάλεξις τοῦ Ἀρθούρου Ἔβανς ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς μινωικῆς γραφῆς. Ἐκτοτε δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν ἀπασχολῇ ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου, καὶ τὸ 1940, εἰς ἡλικίαν 18 μόλις ἐτῶν, ἐδημοσίευσε τὴν πρώτην του ἐργασίαν: «*Εἰσαγωγή εἰς τὴν μινωικὴν γλῶσσαν*», εἰς τὸ περιοδικὸν «*American Journal of Archaeology*». Εἰς τὸ δημοσίευσμά του τοῦτο γίνεται ἐμφανὴς ἡ διαύγεια τοῦ πνεύματός του καὶ ἡ ἰκανότης του νὰ διαπραγματευθῇ ἐν δύσκολον θέμα μὲ μεθοδικότητα καὶ σαφήνειαν. Ὅμως ἡ ἄποψις τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξε τότε ἦτο ὅτι ἡ γλῶσσα ἡ ὁποία ἐκρύπτετο εἰς τὰ κείμενα τῶν πηλίνων πινακίδων τῆς Κνωσοῦ τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Β ἦτο συγγενὴς πρὸς τὴν Ἑτρουσκικὴν. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπίσης ἠσθάνετο ἰσχυρὰν ἔλξιν. Ὁ πόλεμος ἦλθε νὰ διακόψῃ τὰς ἀπασχολήσεις ταύτας. Ὑπηρέτησε λίαν εὐδοκίμως εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀεροπορίαν (R.A.F.) ὡς πλοηγὸς καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς στρατιωτικῆς του ὑπηρεσίας κατετολίσθη εἰς τὰς μεθόδους ἀποκρυπτογραφήσεως τῶν κρυπτογραφημάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πολύτιμον βοήθημα εἰς τὰς περαιτέρω ἐρεῦνας του. Μὲ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου κατέστη δυνατὸν νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Architectural Association τοῦ Λονδίνου, ἔλαβε δὲ τὸ δίπλωμα τοῦ ἀρχιτέκτονος τὸ 1948 μὲ ἐξαιρετικὰς διακρίσεις. Ἐν τῷ μεταξὺ εὗρισκετο εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ διαφόρους ἐπιστήμονας ἀσχολουμένους μὲ τὸ πρόβλημα τῆς μινωικῆς γραφῆς, ἀντήλλασε μετ' αὐτῶν σκέψεις καὶ τοὺς ἐτήρει ἐνημέρους ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐρευνῶν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1950 ἐδημοσίευσε ἰδίᾳ δαπάνῃ συστηματικὴν μελέτην περὶ τῶν γλωσσῶν τοῦ μινωικοῦ καὶ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἐνθα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως ἡμίσεος αἰῶνος ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς πρώτης μινωικῆς πινακίδος, ἔδιδε πλήρη εἰκόνα τοῦ ὅλου προβλήματος, παραθέτων τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἀπὸ ἐξέχοντας ἐρευνητὰς καὶ τὰς ἰδίας αὐτοῦ γνώμας. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποκτήσει πολὺ καλὴν φήμην ὡς ἀρχιτέκτων καὶ ἦτο φανερόν ὅτι λαμπρὸν στάδιον ἐξελίξεως ἠνοίγετο πρὸ αὐτοῦ. Ὁκοδόμησε καὶ διεκόσμησε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκίαν, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς συζύγου του.

Ἠκολούθησε μία σειρὰ πολυγραφημένων «σημειωμάτων ἐργασίας» (work - notes), τὰ ὁποῖα συνέταξεν ὁ ἴδιος καὶ τὰ ἐκυκλοφόρησεν εἰς στενὸν κύκλον ἐπιστημόνων, ἀπασχολουμένων μὲ τὸ αὐτὸ πρόβλημα καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἀνελύοντο πολλὰ ἐκ τῶν κειμένων τῶν πινακίδων, μάλιστα τῆς Πύλου, αἵτινες ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον γίνει προσιταὶ διὰ τῆς προ-

καταρκτικῆς των δημοσιεύσεως ὑπὸ τοῦ Emmett Bennett. Αἱ πινακίδες αὗται εἶχον ἀνακαλυφθῆ ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Νέστορος εἰς Πύλον (Ἄνω Ἐγκλιανόν) ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Κουρουγιώτη καὶ τοῦ Καρόλου Μπλέγκεν. Τὸ μέγα τοῦτο ἀρχεῖον ἐγένετο οὕτω ἀντικείμενον μελέτης προτοῦ νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ τελικὴ δημοσίευσις τοῦ ἀρχείου τῶν πινακίδων τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Β ἐκ Κνωσοῦ, τὸ ὁποῖον παρέμεινεν ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἀδημοσίευτον, διότι ὁ Ἐβανς ἠλπίζε πάντοτε ὅτι θὰ ἐπιτύχη τὴν ἀποκρυπτογράφησίν του. Βραδύτερον αἱ μικραὶ αὗται μελέται τοῦ V. συνεκεντρώθησαν εἰς ἓν βιβλίον 150 πυκνογραμμένων σελίδων: «*Προκαταρκτικὴ ἀνάλυσις τῶν μυκηναϊκῶν ἀρχείων τῆς γραμμικῆς Β γραφῆς ἐκ Πύλου*». Ἐνταῦθα παρακολουθεῖ τις τὴν πορείαν τῶν σκέψεών του, ἡ ὁποία τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν μεγάλην του ἀνακάλυψιν. Ἡ συνεργασία μετὰ τῶν Chadwick, Björk καὶ Furumark ἀπέβη δι' αὐτὸν πολύτιμος. Ὁ πρῶτος τὸν ἐβοήθησε μὲ τὴν ἀναλυτικὴν γνῶσιν του τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Τὴν λύσιν ὅτι τὰ κείμενα τῶν πινακίδων τούτων ἔκρυπτον πιθανῶς ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐπρόβαλλε τὸ πρῶτον διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 20 σημειώματός του τοῦ Ἰουνίου 1952. Εἰς εὐρύτερον κοινὸν ἀνεκοινοῦτο ραδιοφωνικῶς μετ' ὀλίγον ὅτι ἀνεγνωρίσθησαν ἑλληνικαὶ λέξεις εἰς τὰ κείμενα τῆς γραμμικῆς Β γραφῆς. Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλους καὶ συναδέλφους του ἐπεβεβαίουν τὸ ἐπίτευγμα. Ἀλλ' ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἔλαβεν ἐπισήμως γνῶσιν τῆς μεγάλης ἀνακαλύψεως διὰ τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὸ «*Journal of Hellenic Studies*» κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1953 ἀναλυτικῆς ἀνακοινώσεώς του ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ John Chadwick, καθηγητοῦ τῆς κλασσικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Καϊμπριτζ: «*Προφανεῖς ἐνδείξεις ἑλληνικῆς διαλέκτου εἰς τὰ μυκηναϊκὰ ἀρχεῖα*». Οἱ συγγραφεῖς μὲ μεγάλην μετριοφροσύνην, ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικὴν εὐθυκρισίαν, ἐχαρακτήρισαν τὴν προσπάθειάν των ὡς «πειραματικὴν» καὶ ἀπέναντι τόσων ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων, αἵτινες ἠκολούθησαν τὴν δημοσίευσιν ἐκεῖνοι ὑπῆρξαν ἀπολύτως μετριοπαθεῖς καὶ νηφάλιοι. Συνεζήτησαν μὲ ψυχραιμίαν μὲ τοὺς ὀλίγους, οἵτινες, πρὸ τῶν μεγάλων δυσχερειῶν τοῦ προβλήματος καὶ τῶν αἰνιγμάτων τὰ ὁποῖα ἐπρόβαλλον μὲ τὴν φωνητικὴν ἀπόδοσιν τῶν κειμένων τῶν πινακίδων παρέμενον ὀλίγον ἢ πολὺ σκεπτικοί. Ὁ γράφων τὸ παρόν, ὅστις δι' ἄρθρου του δημοσιευθέντος εἰς τὰ «*Κρητικὰ Χρονικά*» (τόμ. Η', 1953) εἶχεν ἐπιστήσει τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἐπὶ των μεγάλων δυσχερειῶν, αἵτινες προέκυπτον περὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν κειμένων, ἀνεγνώρισεν, εἰς τὴν συζήτησιν τὴν ὁποίαν ἔσχε μετὰ τοῦ ἐκλιπόντος, ὅτι κατεῖχεν οὕτως πάσας τὰς ἰκανότητας ἐκείνας, αἵτινες παρεῖχον ἀσφαλῆ ἐγγύησιν μιᾶς ὀλοκληρωτικῆς ἐπιτυχίας. Ἐ

πηκολούθησαν ώρισμένα αναγνώσεις πινακίδων (όπως τῆς τῶν τριπόδων, δημοσιευθείσης ὑπὸ Blegen, τῆς τῶν ἵππων, πώλων, ὄνων, ὀλοκληρωθείσης ὑπὸ τοῦ Chadwick, τῶν θρόνων καὶ θρηνύων, τῶν ποικίλων βοτανῶν, τοῦ ἐλαίου κ.ἄ.), αἵτινες ἐφαίνοντο νὰ ἐπιβεβαιοῦν τὴν ὀρθότητα τῆς μεθόδου. Ὁ V., μόνος ἢ μὲ συνεργασίαν τοῦ Chadwick, ἐδημοσίευσε καὶ νέα ἄρθρα εἰς τὰ περιοδικὰ «Antiquity», «Archaeology», «Eranos» καὶ «Minos», ἅτινα συνεπλήρωνον τὰ δημοσιευθέντα κείμενα πινακίδων ἢ παρεῖχον νέον, ὡς ἐπίσης τὸν βιβλιογραφικὸν πίνακα διὰ τὸ Colloquium, τὸ ὁποῖον ἐγένετο τὸ Πάσχα τοῦ 1956 εἰς Παρίσιους, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἡγετικὸν μέρος. Εἰργάσθη εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν μεταγραφῶν τῶν πινακίδων εἰς τὰ Μουσεῖα Ἀθηνῶν καὶ Ἡρακλείου καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἀποτελέσματα τῆς τελευταίας. Κατὰ τὸ 1955 συνέγραψε μετὰ τοῦ Chadwick τὰ *Documents*, συγκεφαλαίων τὰς ἀσφαλεστέρας ἀναγνώσεις τριακοσίων πινακίδων.

Ὡς ἦτο φυσικόν, πλῆθος τιμῶν ἐπεσωρεύθη εἰς αὐτὸν μὲ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ μεγάλου του ἔργου. Ἐτιμήθη μὲ τὸ παράσημον τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἐγένετο ἐπίτιμος ἑταῖρος τοῦ University College τοῦ Λονδίνου καὶ ἐπίτιμος διδάκτωρ φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Uppsala, ἀλλ' αἱ τιμαὶ αὗται κατ' οὐδὲν ἠλάττωσαν τὴν μετριοφροσύνην καὶ ἀπλότητά του. Ἀντιθέτως ἐπηύξησε τὴν ἐνεργητικότητά του ἢ συναίσθησις ὅτι ἡ ἐπιστήμη πάρα πολλὰ ἀνέμενε παρ' αὐτοῦ.

Αἱ ἐπιτυχίαι καὶ ἡ ἐπίδοσις εἰς τὸ πεδῖον τῆς ἀναγνώσεως τῆς μινωικῆς γραφῆς δὲν ἀπέσπασαν τοῦτον ἀπὸ τὸ κύριον αὐτοῦ λειτούργημα ὡς ἀρχιτέκτονος. Τὸ θέρος τοῦ 1954 καὶ 1955 ἀνέλαβε μετὰ τῆς συζύγου του ὑπηρεσίαν ἐπιβλέψεως καὶ σχεδιάσεως τῶν ἀνασκαφικῶν ἔργων τῆς Ἀγγικῆς Ἀρχαιολογ. Σχολῆς εἰς τὸ Ἐμποριὸν τῆς Χίου καὶ ἐκεῖ ἀπέδειξεν ὅτι ὅ,τι ἀνελάμβανε τὸ ἐξετέλει μὲ πλήρη ἀκρίβειαν καὶ μὲ μοναδικὴν ἱκανότητα. Οἱ συνάδελφοί του ἀρχιτέκτονες προσεδόκουν ἐξόχως πολλὰ παρ' αὐτοῦ. Ἐν Κρήτῃ ἀνεμένετο ὅτι θὰ ἀνελάμβανε τὴν συμπλήρωσιν τοῦ μεγάλου σχεδίου τοῦ Ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ. Τὸ 1956 ἔλαβεν εἰδικὴν ἐντολήν παρὰ τῆς Architects' Journal δι' ἔρευναν ἐπὶ τῆς διασπορᾶς πληροφοριακοῦ ὑλικοῦ τῶν ἀρχιτεκτόνων.

Ὁ θάνατός του ἐβύθησεν εἰς βαρὺ πένθος τὴν οἰκογένειάν του—τὴν ἐξαίρετον σύντροφον τοῦ βίου του καὶ τὰ δύο μικρὰ τέκνα—ἐπληξε καιρίως τὴν χώραν του καὶ τοὺς συναδέλφους του, ἔθλιψε μεγάλως τοὺς ἀπειραρίθμους φίλους του. Οἱ Ἕλληνες συνάδελφοι συμμερίζονται τὸ γενικὸν πένθος καὶ αἰσθάνονται ὅτι τὸ πλῆγμα δὲν εἶναι ὀλιγώτερον βαρὺ δι' αὐτούς. Τὸ ἔργον τοῦ Μιχαὴλ Βέντρις ἦλθε νὰ φωτίσῃ τὰς πρώτας σελίδας τῆς Ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων, τῆς Ἱστορίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτισμοῦ. Ἄς εἶναι ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία. Ν. ΠΛΑΤΩΝ